"Тэхналогіі ў стаматалогіі: ад мінулага да сучаснага"

да 120-годдзя адкрыцця зубалячэбнага кабінета М.А. Шарашэўскай у мястэчку Крынкі Гродзенскага павета Гродзенскай губерні

Узнікненне першых зубалячэбных кабінетаў у Гродзенскай губерні

У XIX стагоддзі стаматалогія ў Гродзенскай губерні развівалася разам з медыцынай Расійскай імперыі. Узнікненне зубалячэбных кабінетаў было цесна звязана з ростам гарадоў, развіццём інфраструктуры і павелічэннем колькасці гарадскога насельніцтва.
З 1838 гады спецыялістаў па лячэнні зубоў афіцыйна сталі зваць дантыстамі. У другой палове XIX стагоддзі дантысты былі вельмі малалікія і ў асноўным абслугоўвалі заможныя пласты грамадства. У гэты перыяд у Гродзенскай губерні фіксуецца іх з'яўленне ў Гродне, Брэсце, Слоніме і Ваўкавыску. Актыўную прыватную дзейнасць вялі Фішаў Вігодскі, Сара Лапіна і Беньямін Каўфман.

У 1887 годзе гродзенскі дантыст Аляксей Ісакаў прадставіў на зацвярджэнне лячэбнаму аддзяленню Гродзенскага губернскага праўлення аўтарскія гігіенічныя зубныя сродкі.

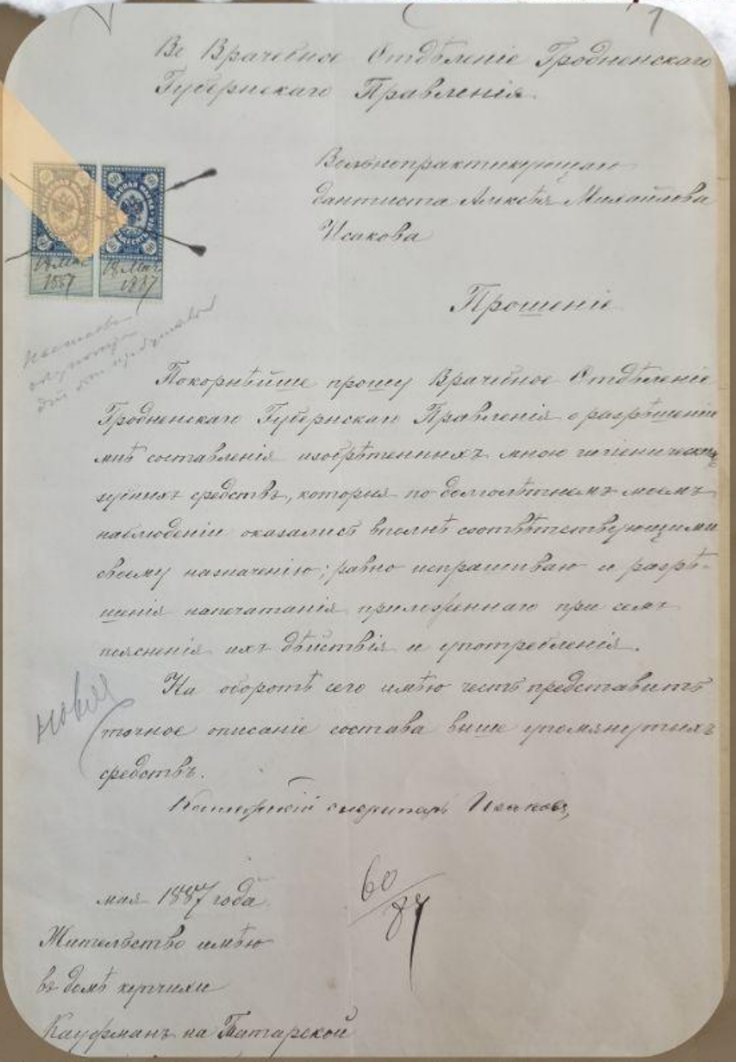

Въ Врачебное Отдѣленіе Гродненскаго Губернскаго Правленія.

Вольнопрактикующаго дантиста Алексѣя Михайлова Исакова

Прошеніе

Покорнѣйше прошу Врачебное Отдѣленіе Гродненскаго Губернскаго Правленія о разрѣшеніи мнѣ составленія изобрѣтенныхъ мною гигіеническихъ зубныхъ средствъ, которыя по долголѣтнимъ моимъ наблюденіямъ оказались вполнѣ соотвѣтствующими своему назначенію; равно испрашиваю и разрѣшенія напечатанія приложеннаго при семъ поясненія ихъ дѣйствія и употребленія.

На оборотѣ сего имѣю честь представить точное описаніе состава выше упомянутыхъ средствъ.

Исаковъ

мая 1887 года

Жительство имѣю въ домѣ купчихи Кауфманъ на Татарской

60/87

Прашэнне вольнапрактыкуючага дантыста г. Гродна Гродзенскай губ. Ісакава Аляксея Міхайлавіча лячэбнаму аддзяленню Гродзенскага губернскага праўлення аб выдачы дазволу на выкарыстанне вынайдзеных ім гігіенічных зубных сродкаў.
Ф. 9. Воп. 7. С. 51. Л. 1.

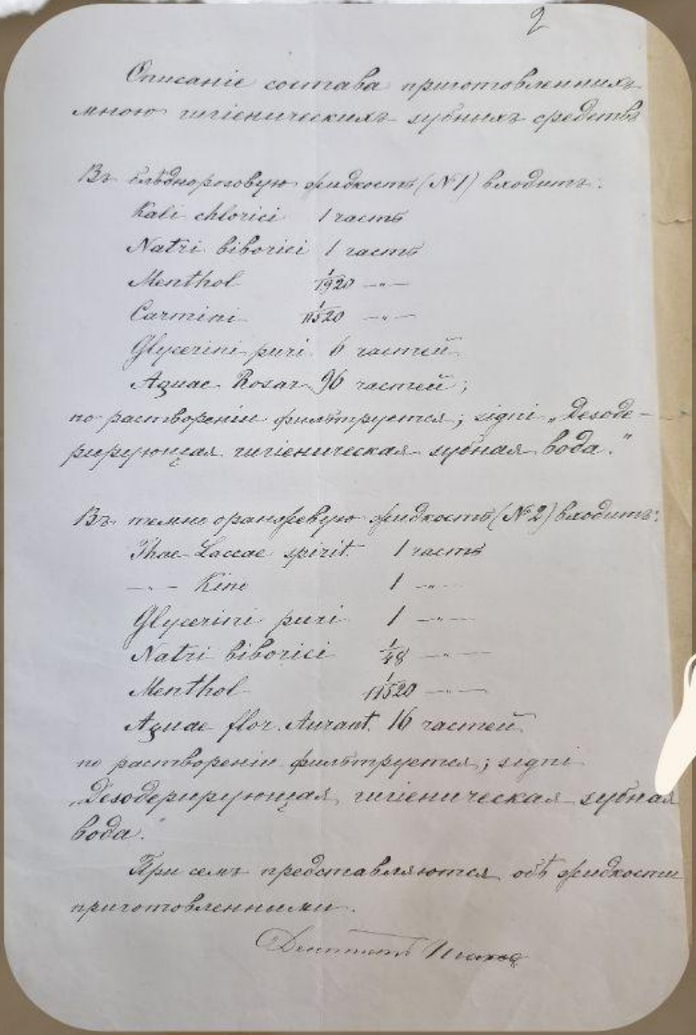

Описаніе состава приготовленныхъ мною гигіеническихъ зубныхъ средствъ

Въ блѣдно-розовую жидкость (№ 1) входитъ:
Kali chlorici 1 часть
Natri biborici 1 часть
Menthol 1/920 –"–
Carmini 1/1520 –"–
Glycerini puri 6 частей
Aquae Rosar. 96 частей;
по раствореніи фильтруется; signi „Дезодорирующая гигіеническая зубная вода."

Въ темно-оранжевую жидкость (№ 2) входитъ:
Tinc. Laccae spirit. 1 часть
–"– Kino 1 –"–
Glycerini puri 1 –"–
Natri biborici 1/48 –"–
Menthol 1/1520 –"–
Aquae flor. Aurant. 16 частей
по раствореніи фильтруется; signi „Дезодорирующая гигіеническая зубная вода".

При семъ представляются обѣ жидкости приготовленными.

Дантистъ Исаковъ

Апісанне складу гігіенічных зубных сродкаў вольнапрактыкуючага дантыста г. Гродна Гродзенскай губ. Ісакава Аляксея Міхайлавіча.
Ф. 9. Воп. 7. С. 51. Л. 2.

Вынаходкі Аляксея Ісакава ўключалі дзве рэцэптуры, якія адрозніваліся па колеры і сіле ўздзеяння: бледна-ружовую вадкасць для штодзённага беражлівага ачышчэння і свежасці дыхання, а таксама больш канцэнтраваную цёмна-аранжавую для ўмацавання друзлых дзёсен. Інструкцыя да ўжывання меркавала не толькі звыклую чыстку зубной шчоткай, але і ачышчэнне пры дапамозе мяккай «анучкі», асабліва рэкамендаванай для дзяцей. Такія спосабы гігіены можна разглядаць як раннія аналагі сучасных сродкаў і прыёмаў догляду за зубамі і дзёснамі.

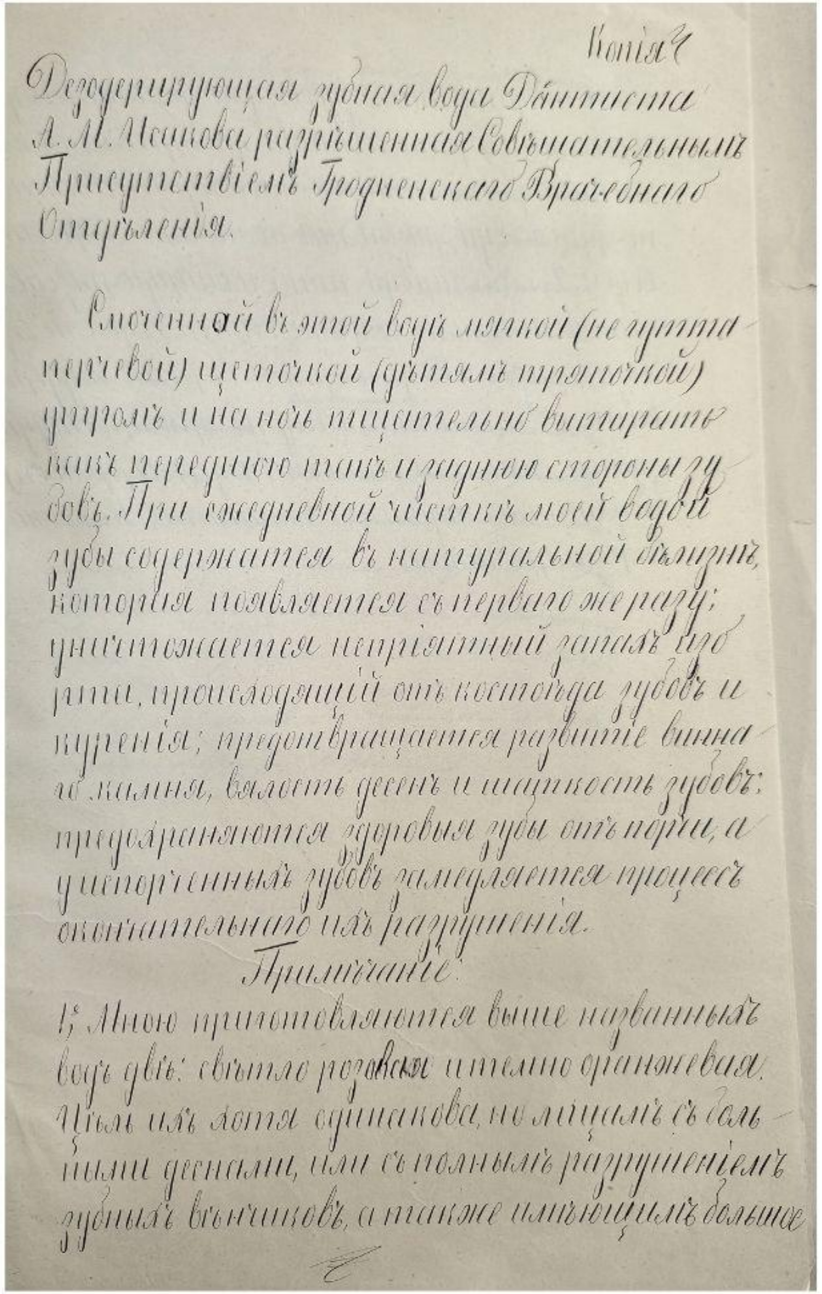

Копія

Дезодорирующая зубная вода Дантиста А. М. Исакова разрѣшенная Совѣщательнымъ Присутствіемъ Гродненскаго Врачебнаго Отдѣленія.

Смоченной въ этой водѣ мягкой (не гутта перчевой) щеточкой (дѣтямъ тряпочкой) утромъ и на ночь тщательно вытирать какъ переднюю такъ и заднюю стороны зубовъ. При ежедневной чисткѣ моей водой зубы содержатся въ натуральной бѣлизнѣ, которая появляется съ перваго же разу; уничтожается непріятный запахъ изо рта, происходящій отъ костоѣда зубовъ и куренія; предотвращается развитіе винного камня, вялость деснъ и шаткость зубовъ; предохраняются здоровыя зубы отъ порчи, а у испорченныхъ зубовъ замедляется процессъ окончательнаго ихъ разрушенія.

Примѣчаніе.

1) Мною приготовляются выше названныхъ водъ двѣ: свѣтло розовая и темно оранжевая. Цѣль ихъ хотя одинакова, но лицамъ съ больными деснами, или съ полнымъ разрушеніемъ зубныхъ вѣнчиковъ, а также имѣющимъ большое

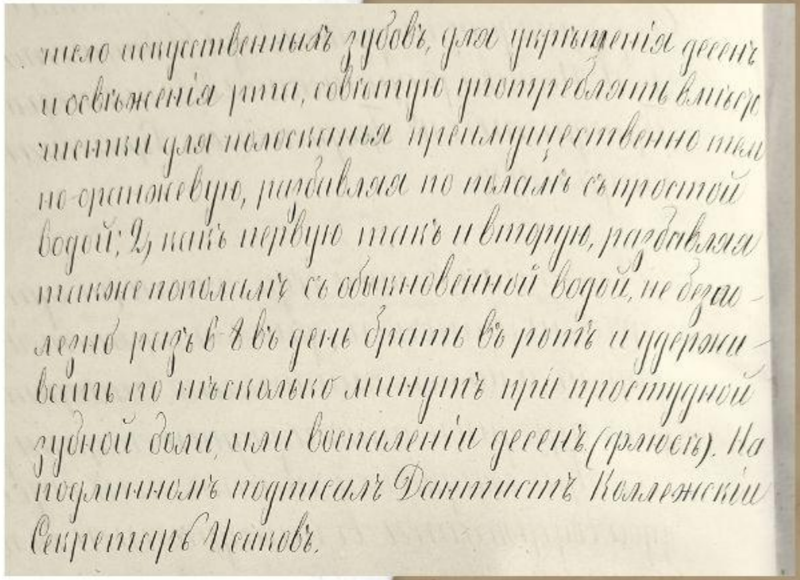

число искуственныхъ зубовъ, для укрѣпленія деснъ и освѣженія рта, совѣтую употреблять вмѣсто чистки для полосканія преимущественно темно-оранжевую, разбавляя по поламъ съ простой водой; 2) какъ первую такъ и вторую, разбавляя также пополамъ съ обыкновенной водой, не безполезно разъ 6-8 въ день брать въ ротъ и удерживать по нѣсколько минутъ при простудной зубной боли, или воспаленіи деснъ (флюсъ). На подлинномъ подписалъ Дантистъ Коллежскій Секретарь Исаковъ.

Рэкамендацыі па прымяненні дэзадараванай зубной вады дантыста г. Гродна Гродзенскай губ. Ісакава Аляксея Міхайлавіча, зацверджаныя Дарадчай прысутнасцю Гродзенскага лекарнага аддзялення.

Ф. 9. Воп. 7. Д. 51.
Лл. 4 - 4 аб.

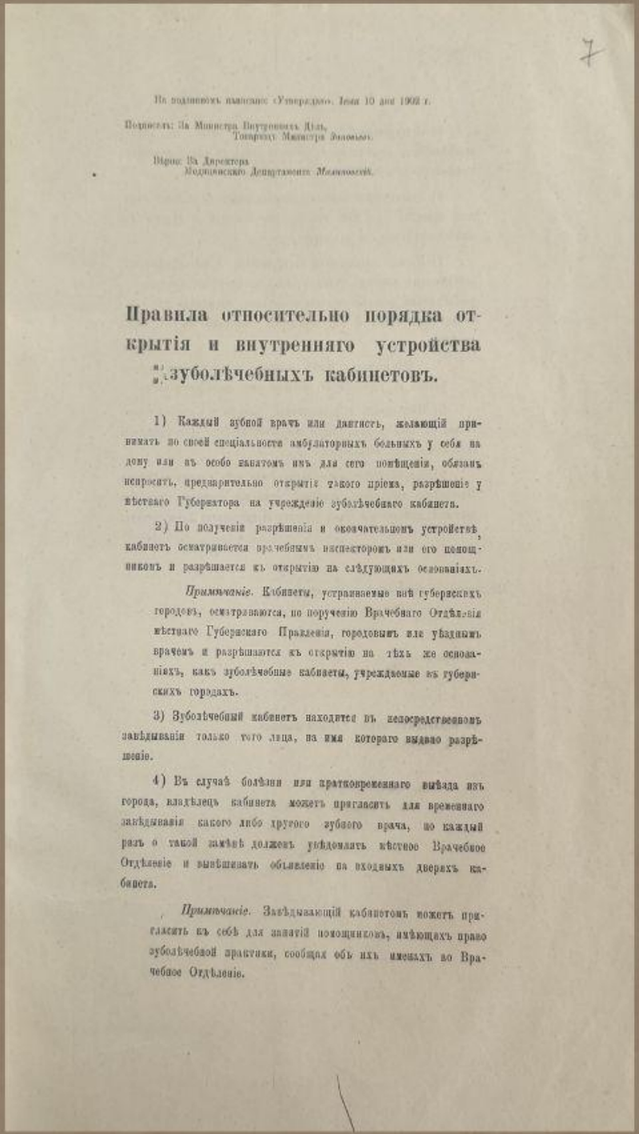

7

На подлинномъ написано: «Утверждаю». Iюня 10 дня 1908 г.

Подписалъ: За Министра Внутреннихъ Дѣлъ,
Товарищъ Министра Зиновьевъ.

Вѣрно: За Директора
Медицинскаго Департамента Малиновскій.

Правила относительно порядка открытія и внутренняго устройства зуболѣчебныхъ кабинетовъ.

1) Каждый зубной врачъ или дантистъ, желающій принимать по своей спеціальности амбулаторныхъ больныхъ у себя на дому или въ особо нанятомъ имъ для сего помѣщеніи, обязанъ испросить, предварительно открытія такого пріема, разрѣшеніе у мѣстнаго Губернатора на учрежденіе зуболѣчебнаго кабинета.

2) По полученіи разрѣшенія и окончательномъ устройствѣ, кабинетъ осматривается врачебнымъ инспекторомъ или его помощникомъ и разрѣшается къ открытію на слѣдующихъ основаніяхъ.

Примѣчаніе. Кабинеты, устраиваемые внѣ губернскихъ городовъ, осматриваются, по порученію Врачебнаго Отдѣленія мѣстнаго Губернскаго Правленія, городовымъ или уѣзднымъ врачемъ и разрѣшаются къ открытію на тѣхъ же основаніяхъ, какъ зуболѣчебные кабинеты, учреждаемые въ губернскихъ городахъ.

3) Зуболѣчебный кабинетъ находится въ непосредственномъ завѣдываніи только того лица, на имя котораго выдано разрѣшеніе.

4) Въ случаѣ болѣзни или кратковременнаго выѣзда изъ города, владѣлецъ кабинета можетъ пригласить для временнаго завѣдыванія какого либо другого зубного врача, но каждый разъ о такой замѣнѣ долженъ увѣдомлять мѣстное Врачебное Отдѣленіе и вывѣшивать объявленіе на входныхъ дверяхъ кабинета.

Примѣчаніе. Завѣдывающій кабинетомъ можетъ пригласить къ себѣ для занятій помощниковъ, имѣющихъ право зуболѣчебной практики, сообщая объ ихъ именахъ во Врачебное Отдѣленіе.

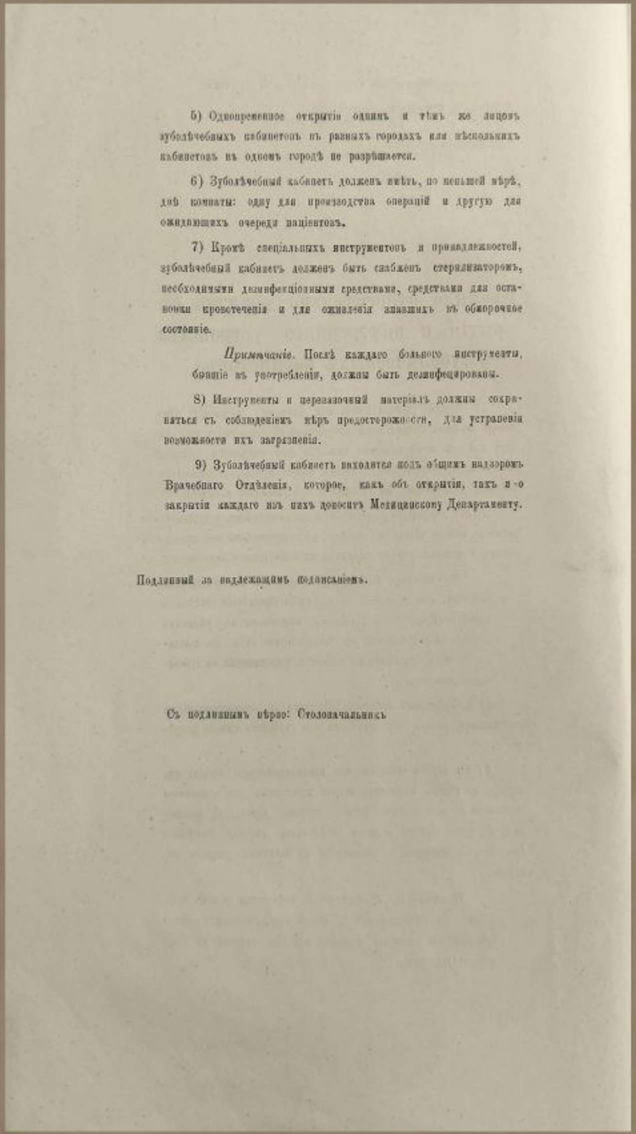

5) Одновременное открытіе однимъ и тѣмъ же лицомъ зуболѣчебныхъ кабинетовъ въ разныхъ городахъ или нѣсколькихъ кабинетовъ въ одномъ городѣ не разрѣшается.

6) Зуболѣчебный кабинетъ долженъ имѣть, по меньшей мѣрѣ, двѣ комнаты: одну для производства операцій и другую для ожидающихъ очереди паціентовъ.

7) Кромѣ спеціальныхъ инструментовъ и принадлежностей, зуболѣчебный кабинетъ долженъ быть снабженъ стерилизаторомъ, необходимыми дезинфекціонными средствами, средствами для остановки кровотеченія и для оживленія впавшихъ въ обморочное состояніе.

Примѣчаніе. Послѣ каждаго больного инструменты, бывшіе въ употребленіи, должны быть дезинфецированы.

8) Инструменты и перевязочный матеріалъ должны сохраняться съ соблюденіемъ мѣръ предосторожности, для устраненія возможности ихъ загрязненія.

9) Зуболѣчебный кабинетъ находится подъ общимъ надзоромъ Врачебнаго Отдѣленія, которое, какъ объ открытіи, такъ и о закрытіи каждаго изъ нихъ доноситъ Медицинскому Департаменту.

Подлинный за надлежащимъ подписаніемъ.

Съ подлиннымъ вѣрно: Столоначальникъ

Правілы аб парадку адкрыцця і ўнутранай прыладзе зубалячэбных кабінетаў.
Ф. 9. Воп. 1. С. 36.
Лл. 7 - 7 аб.

Дзейнасць прыватных зубалячэбных прыёмаў рэгулявалася адмысловымі правіламі, якія падрабязна вызначалі парадак іх адкрыцця, унутраную прыладу і сістэму нагляду. Гэтыя нормы былі накіраваныя на тое, каб паставіць зубалячэбную практыку пад жорсткі медыцынскі і адміністрацыйны кантроль дзяржавы. Для адкрыцця зубалячэбнага кабінета патрабавалася папярэдне атрымаць дазвол мясцовага губернатара. Пасля таго, як памяшканне для прыёму пацыентаў было добраўпарадкавана, яно падлягала абавязковаму агляду медыцынскім інспектарам.

У павятовых гарадах і па-за губернскімі цэнтрамі такую праверку праводзілі гарадавыя або павятовыя лекары па даручэнні лячэбнага аддзялення губернскага праўлення. Толькі пасля станоўчага заключэння правяраючага дазваляўся афіцыйны прыём пацыентаў. Зубалячэбны кабінет знаходзіўся ў асабістым вядзенні таго спецыяліста, на імя якога быў выдадзены дазвол.

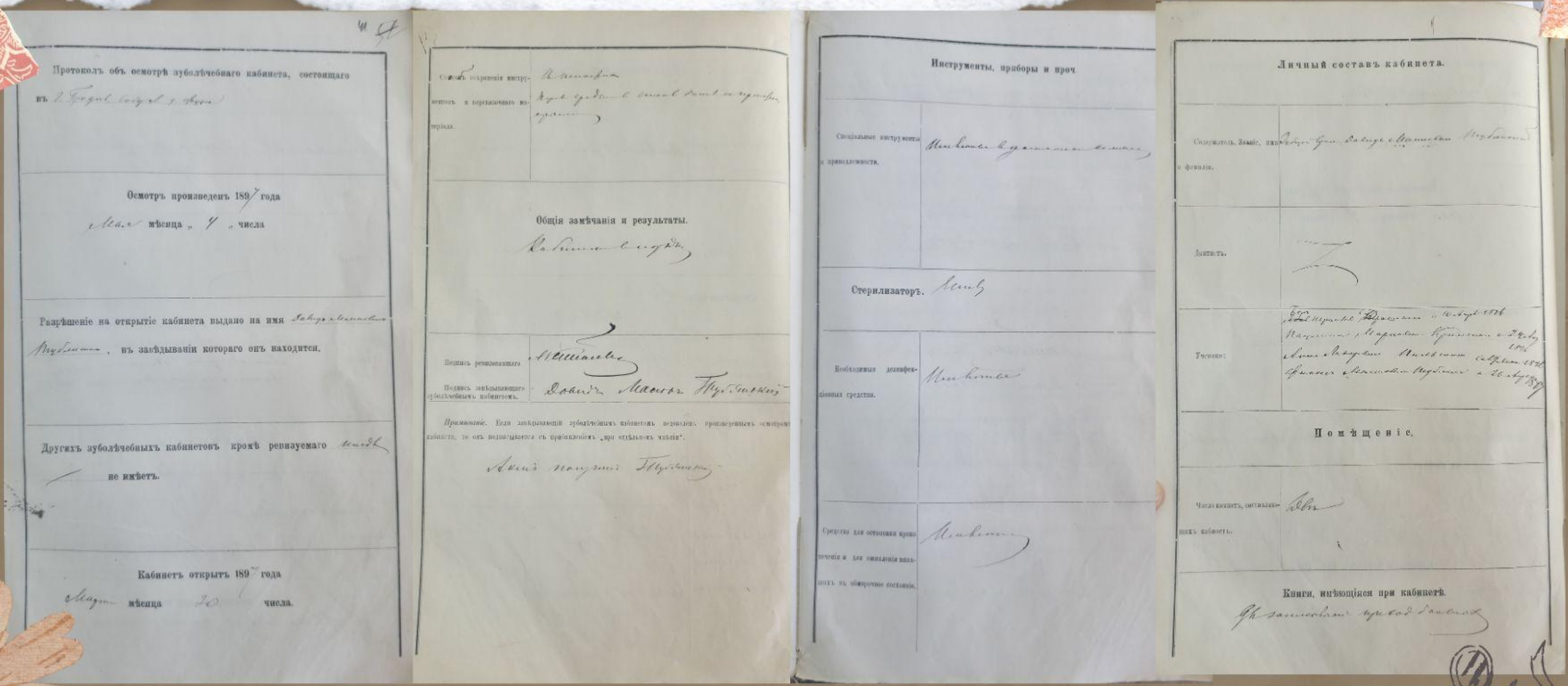
Протоколъ объ осмотрѣ зубоврачебнаго кабинета, состоящаго въ г. Гродно

Осмотръ произведенъ 1897 года Мая мѣсяца „4" числа

Разрѣшеніе на открытіе кабинета выдано на имя [illegible] Тубянскаго, въ завѣдываніи котораго онъ находится.

Другихъ зубоврачебныхъ кабинетовъ кромѣ ревизуемаго — не имѣетъ.

Кабинетъ открытъ 1897 года [illegible] мѣсяца 20 числа.

Способъ сохраненія инструментовъ и перевязочнаго матеріала.

Общія замѣчанія и результаты.

Подпись ревизовавшаго

Подпись завѣдывающаго зубоврачебнымъ кабинетомъ.

Примѣчаніе. Если завѣдывающій зубоврачебнымъ кабинетомъ подписываетъ произведенный осмотръ кабинета, то онъ подписывается съ прибавленіемъ „при отдѣльномъ мнѣніи".

Инструменты, приборы и проч.

Спеціальные инструменты и принадлежности.

Стерилизаторъ.

Необходимыя дезинфекціонныя средства.

Средства для остановки кровотеченія и для приведенія больныхъ въ обморочное состояніе.

Личный составъ кабинета.

Содержатель. Званіе, имя и фамилія.

Дантистъ.

Ученики:

Помѣщеніе.

Число комнатъ, составляющихъ кабинетъ.

Книги, имѣющіяся при кабинетѣ.

Пратакол агляду зубалячэбнага кабінета зубнога лекара г. Гродна Гродзенскай губ. Тубянскага Давіда Мановіча гарадзенскім гарадавым лекарам.
Ф. 9. Воп. 1. С. 2537. Лл. 41 - 43.

Асаблівая ўвага надавалася ўнутранай прыладзе і санітарным патрабаванням. Кабінет павінен быў складацца як мінімум з двух памяшканняў: аперацыйнай і пакоя чакання для пацыентаў. Абавязковай лічылася наяўнасць стэрылізатара, сродкаў дэзінфекцыі, прэпаратаў для спынення крывацёку і аказання дапамогі пры непрытомнасці. Інструменты пасля кожнага пацыента падлягалі абавязковай дэзінфекцыі, а перавязачныя матэрыялы і абсталяванне захоўванню ва ўмовах, якія выключаюць забруджванне.

Да 1891 года ў Расійскай імперыі не існавала спецыяльных праграм падрыхтоўкі зубных тэхнікаў. Іх дзейнасць разглядалася як рамесная. Падрыхтоўка ў галіне зубалячэння доўгі час заставалася неўпарадкаванай і будавалася пераважна на вучнёўстве ў практыкуючых майстроў. Сітуацыя змянілася ў пачатку 1890-х гадоў, калі былі прыняты нарматыўныя дакументы, якія аформілі прафесійную структуру зубалячэбнай справы. Законы 1891-1892 гадоў замацавалі падзел спецыялістаў на дантыстаў і зубных лекараў, вызначылі парадак іх навучання і рэгламентавалі далейшую дзейнасць. З'явілася магчымасць адчыняць зубалячэбныя школы.

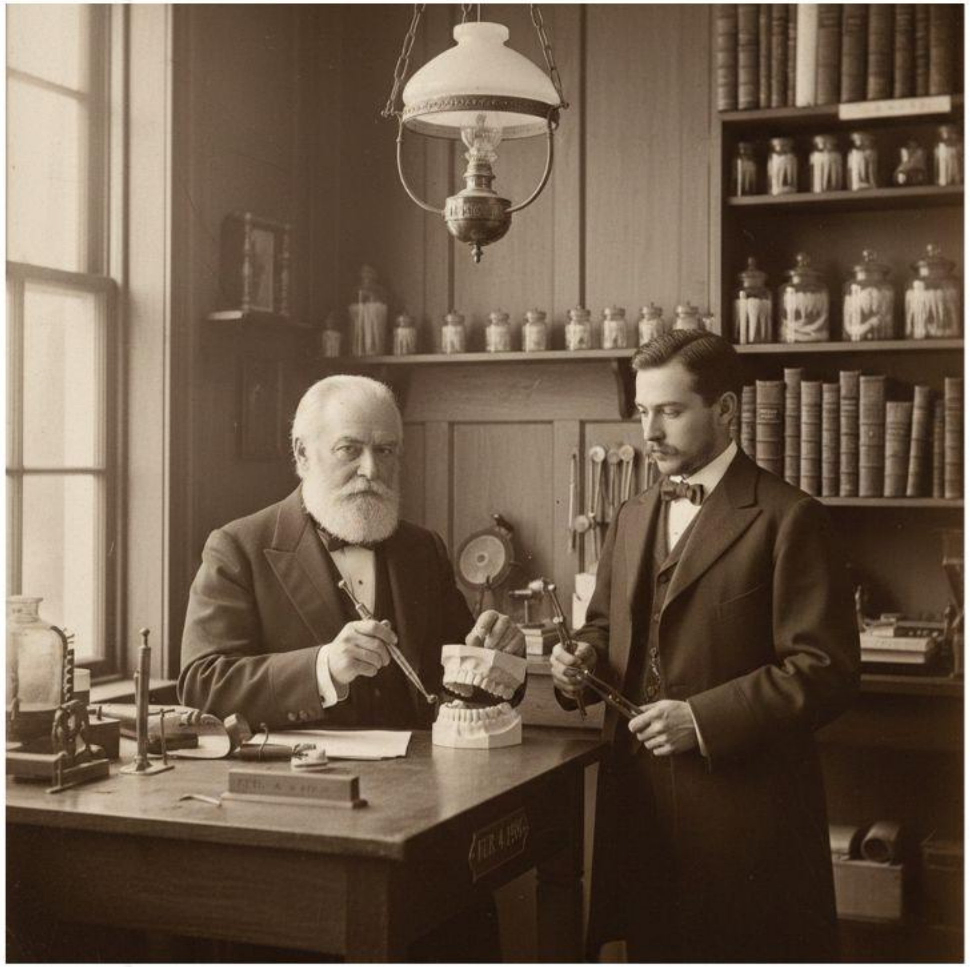

Званне «дантыст» атрымлівалі навучэнцы практыкуючых зубных лекараў у прыватных кабінетах, а каб стаць «зубным лекарам», неабходна было скончыць зубалячэбную школу.

Цыркуляр медыцынскага Дэпартамента ад 15 красавіка 1893 года вынес канчатковую забарону дантыстам называцца зубнымі лекарамі. «Дантысты не могуць называцца зубнымі лекарамі, пакуль не атрымаюць на гэтае званне ўсталяванага пасведчання з універсітэтаў або Імператарскай Ваенна-Медыцынскай акадэміі, роўна не маюць права змяшчаць як на шыльдах, так і ў аб'явах розныя выявы медалёў і наогул якіх бы там ні было малюнкаў». Гэтае рашэнне было прынята з прычыны таго, што ў рэкламе ўласных паслуг дантысты не рэдка называлі сябе зубнымі лекарамі, такім чынам, уводзячы кліентаў у зман.

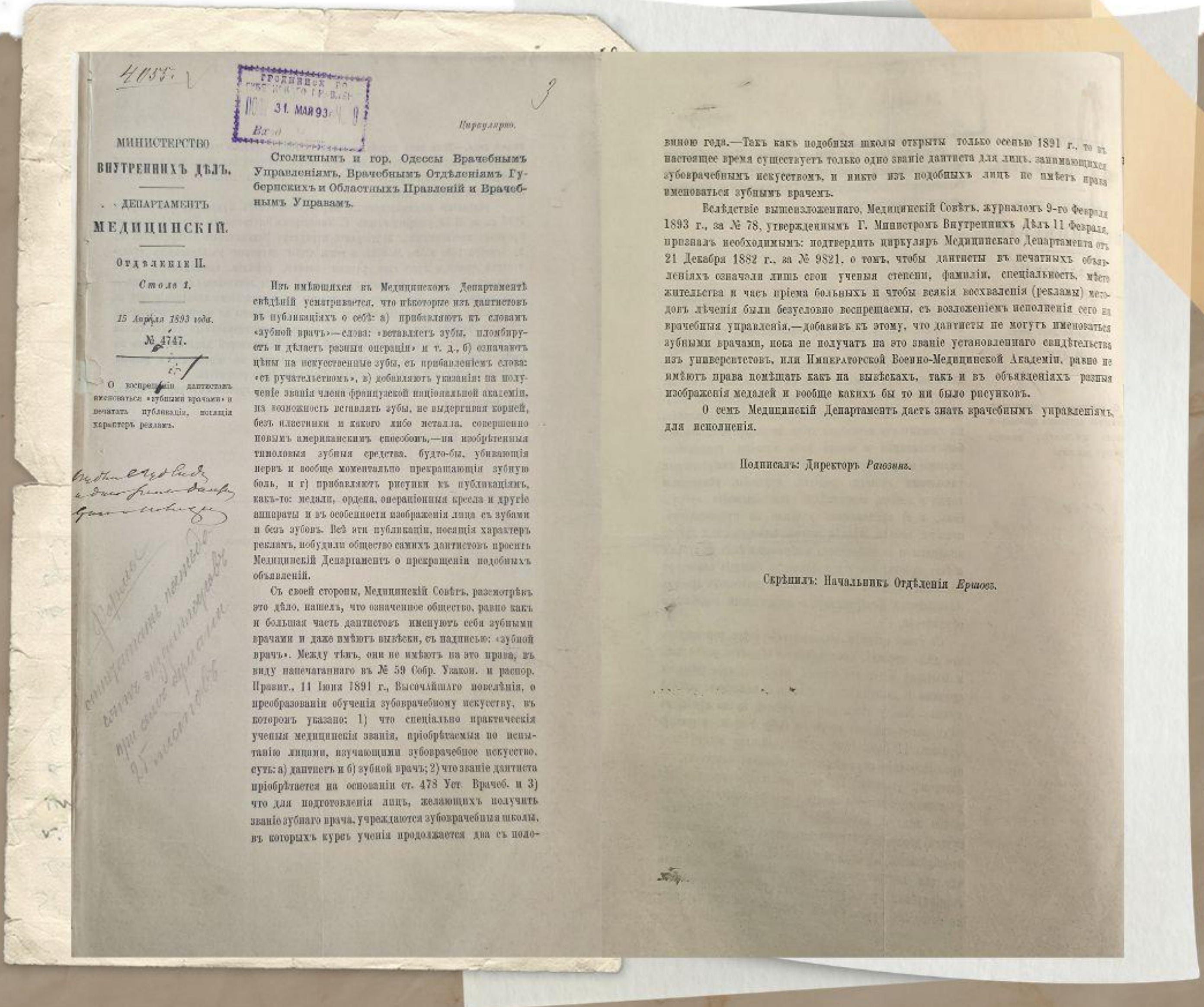

4035.

3

Циркулярно.

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХЪ ДѢЛЪ.

ДЕПАРТАМЕНТЪ МЕДИЦИНСКІЙ.

Отдѣленіе II.

Столъ 1.

15 Апрѣля 1893 года.

№ 4747.

О воспрещеніи дантистамъ именоваться «зубными врачами» и печатать публикаціи, носящія характеръ рекламъ.

Столичнымъ и гор. Одессы Врачебнымъ Управленіямъ, Врачебнымъ Отдѣленіямъ Губернскихъ и Областныхъ Правленій и Врачебнымъ Управамъ.

Изъ имѣющихся въ Медицинскомъ Департаментѣ свѣдѣній усматривается, что нѣкоторые изъ дантистовъ въ публикаціяхъ о себѣ: а) прибавляютъ къ словамъ «зубной врачъ»—слова: «вставляетъ зубы, пломбируетъ и дѣлаетъ разныя операціи» и т. д., б) означаютъ цѣны на искусственные зубы, съ прибавленіемъ слова: «съ ручательствомъ», в) добавляютъ указанія: на полученіе званія члена французской національной академіи, на возможность вставлять зубы, не выдергивая корней, безъ пластинки и какого либо металла, совершенно новымъ американскимъ способомъ,—на изобрѣтенныя типоловыя зубныя средства, будто-бы, убивающія нервъ и вообще моментально прекращающія зубную боль, и г) прибавляютъ рисунки къ публикаціямъ, какъ-то: медали, ордена, операціонныя кресла и другіе аппараты и въ особенности изображенія лица съ зубами и безъ зубовъ. Всѣ эти публикаціи, носящія характеръ рекламъ, побудили общество самихъ дантистовъ просить Медицинскій Департаментъ о прекращеніи подобныхъ объявленій.

Съ своей стороны, Медицинскій Совѣтъ, разсмотрѣвъ это дѣло, нашелъ, что означенное общество, равно какъ и большая часть дантистовъ именуютъ себя зубными врачами и даже имѣютъ вывѣски, съ надписью: «зубной врачъ». Между тѣмъ, они не имѣютъ на это права, въ виду напечатаннаго въ № 59 Собр. Узакон. и распор. Правит., 11 Іюня 1891 г., Высочайшаго повелѣнія, о преобразованіи обученія зубоврачебному искусству, въ которомъ указано: 1) что спеціально практическія ученыя медицинскія званія, пріобрѣтаемыя по испытанію лицами, изучающими зубоврачебное искусство, суть: а) дантистъ и б) зубной врачъ; 2) что званіе дантиста пріобрѣтается на основаніи ст. 478 Уст. Врачеб. и 3) что для подготовленія лицъ, желающихъ получить званіе зубнаго врача, учреждаются зубоврачебныя школы, въ которыхъ курсъ ученія продолжается два съ половиною года.—Такъ какъ подобныя школы открыты только осенью 1891 г., то въ настоящее время существуетъ только одно званіе дантиста для лицъ, занимающихся зубоврачебнымъ искусствомъ, и никто изъ подобныхъ лицъ не имѣетъ права именоваться зубнымъ врачемъ.

Вслѣдствіе вышеизложеннаго, Медицинскій Совѣтъ, журналомъ 9-го Февраля 1893 г., за № 78, утвержденнымъ Г. Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ 11 Февраля, призналъ необходимымъ: подтвердить циркуляръ Медицинскаго Департамента отъ 21 Декабря 1882 г., за № 9821, о томъ, чтобы дантисты въ печатныхъ объявленіяхъ означали лишь свои ученыя степени, фамиліи, спеціальность, мѣсто жительства и часъ пріема больныхъ и чтобы всякія восхваленія (рекламы) методовъ лѣченія были безусловно воспрещаемы, съ возложеніемъ исполненія сего на врачебныя управленія,—добавивъ къ этому, что дантисты не могутъ именоваться зубными врачами, пока не получатъ на это званіе установленнаго свидѣтельства изъ университетовъ, или Императорской Военно-Медицинской Академіи, равно не имѣютъ права помѣщать какъ на вывѣскахъ, такъ и въ объявленіяхъ разныя изображенія медалей и вообще какихъ бы то ни было рисунковъ.

О семъ Медицинскій Департаментъ даетъ знать врачебнымъ управленіямъ, для исполненія.

Подписалъ: Директоръ Рагозинъ.

Скрѣпилъ: Начальникъ Отдѣленія Ершовъ.

Цыркуляр Медыцынскага дэпартамента Міністэрства ўнутраных спраў сталічным і г. Адэсы Адэскага п. Херсонскай губ. лячэбным упраўленням, лячэбным аддзяленням губернскіх і абласных праўленняў і лячэбным управам аб забароне дантыстам наймення сябе «зубнымі лекарамі» і размяшчэння публікацый рэкламнага характару.
Ф. 9. Воп. 4. С. 22. Лл. 3 -3 аб.

Для лячэння зубоў ужываліся ручныя і механічныя бормашыны. Найбольш распаўсюджанымі ў другой палове XIX стагоддзя былі прылады з нажным прывадам, якія прыводзілі свердзел у рух пры дапамозе пядалі. У зубалячэбнай практыцы выкарыстоўваліся адмысловыя драўляныя крэслы, якія адрозніваліся ад звычайных крэслаў больш складанай канструкцыяй, лекар мог рэгуляваць нахіл сядзення назад і наперад. Аднак больш практычныя мадэлі пачалі з̀яўляцца толькі ў канцы XIX стагоддзя. Драўляныя элементы паступова саступалі месца металічнаму каркасу, а абіўку сталі вырабляць са зносаўстойлівай тканіны, што рабіла крэслы зручней і надзейней у штодзённай працы. З дапамогай нажной педалі з'явілася магчымасць рэгуляваць вышыню сядзення.

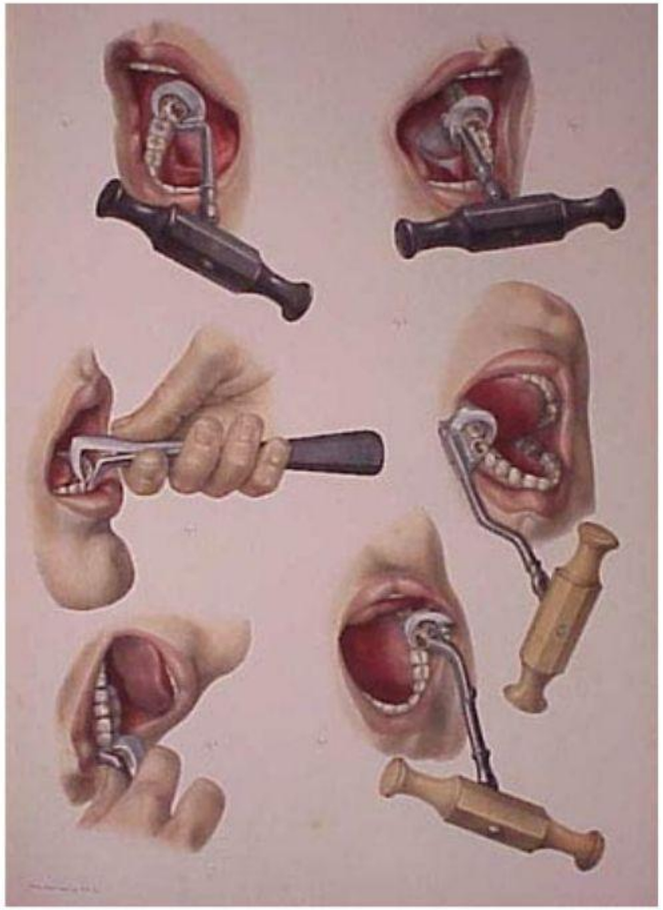

Для выдалення зубоў выкарыстоўваліся розныя віды шчыпцоў, а таксама так званыя "зубныя ключы", якія захоўваліся ў практыцы аж да пачатку XX стагоддзя, нягледзячы на іх траўматычнасць.

У архіўных дакументах захавалася шмат справаздач і рапартаў зубных лекараў Гродзенскай губерні канца XIX - пачатку XX стагоддзя, якія дазваляюць дастаткова падрабязна ўявіць паўсядзённую зубалячэбную практыку таго часу.

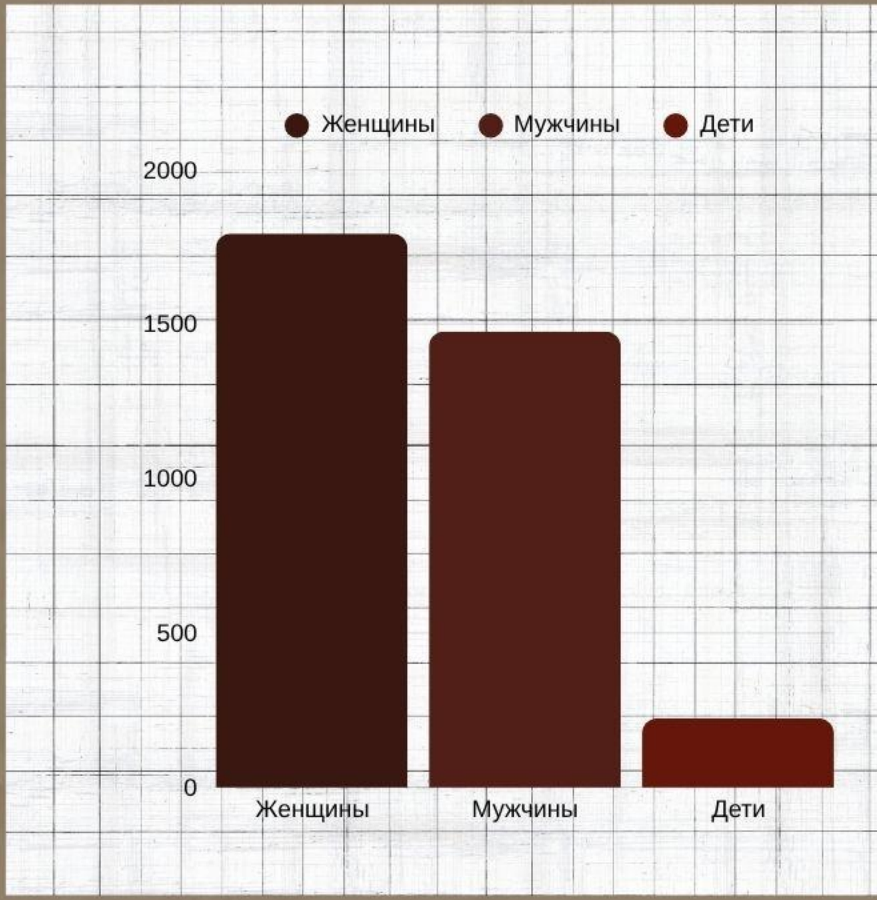

З справаздачы зубнога лекара г. Гродна Д. Тубянскага за 1896 г.

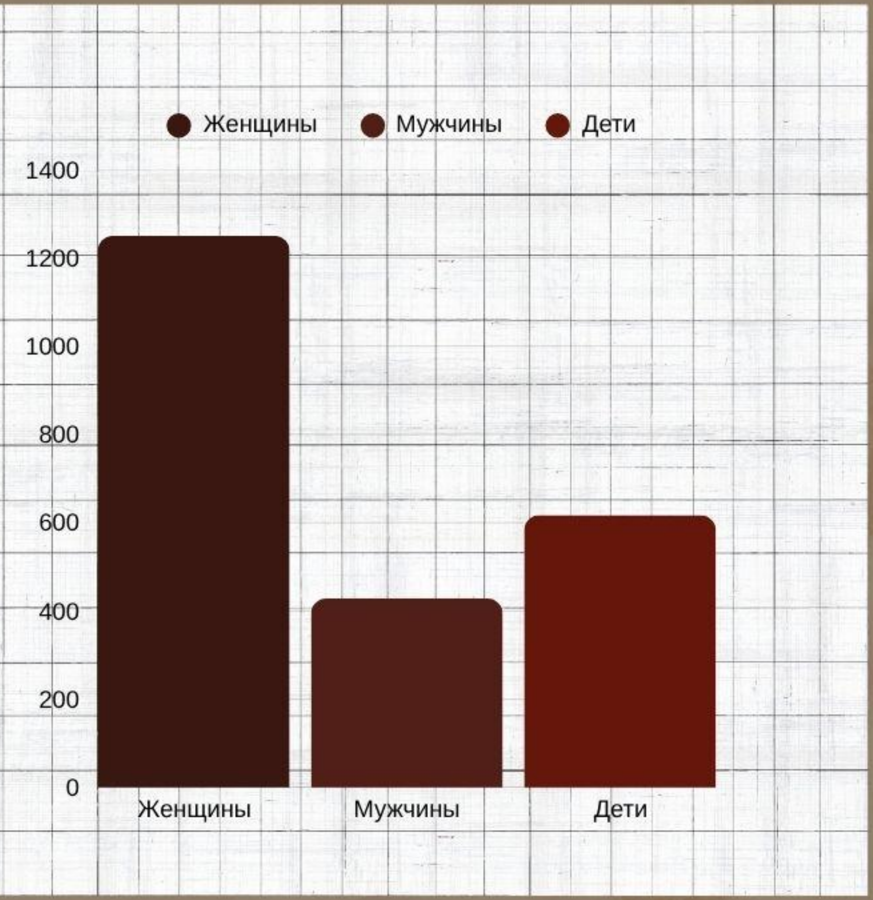

З справаздачы дантыцку г. Гродна П. Крынскай-Нісялоўскай за 1901 г.

Справаздачная ведамасць вольнапрактыкуючай дантысткі г. Гродна Гродзенскай губ. Крынскай - Нісялоўскай П. гродзенскаму гарадавому лекару аб колькасці прынятых ёй пацыентаў, здзейсненых лячэнняў, выдаленняў і пратэзаванняў зубоў у 1901 г. ад 4 лютага 1902 г.

Ф.9 Воп. 2 С. 259 Л.3

Отчетная вѣдомость

вольнопрактикующей дентистки П. Кринской-Нисѣловской за 1901 годъ.

				Пломбировка					Экстракцій		Наркозы	Лѣченіе			Протезы	
Общее число паціентовъ	мужчинъ	женщинъ	дѣтей	Золотая амальгама	Серебряная амальгама	Медная амальгама	Цементомъ	Гуттаперчей	зубовъ	корней	[illegible]	пульпитовъ	стоматитовъ	альвеолярной піорреи	каучуковые	искусственные зубы
2295	428	1250	617	83	302	600	986	100	400	342	18	105	5	15	80	5

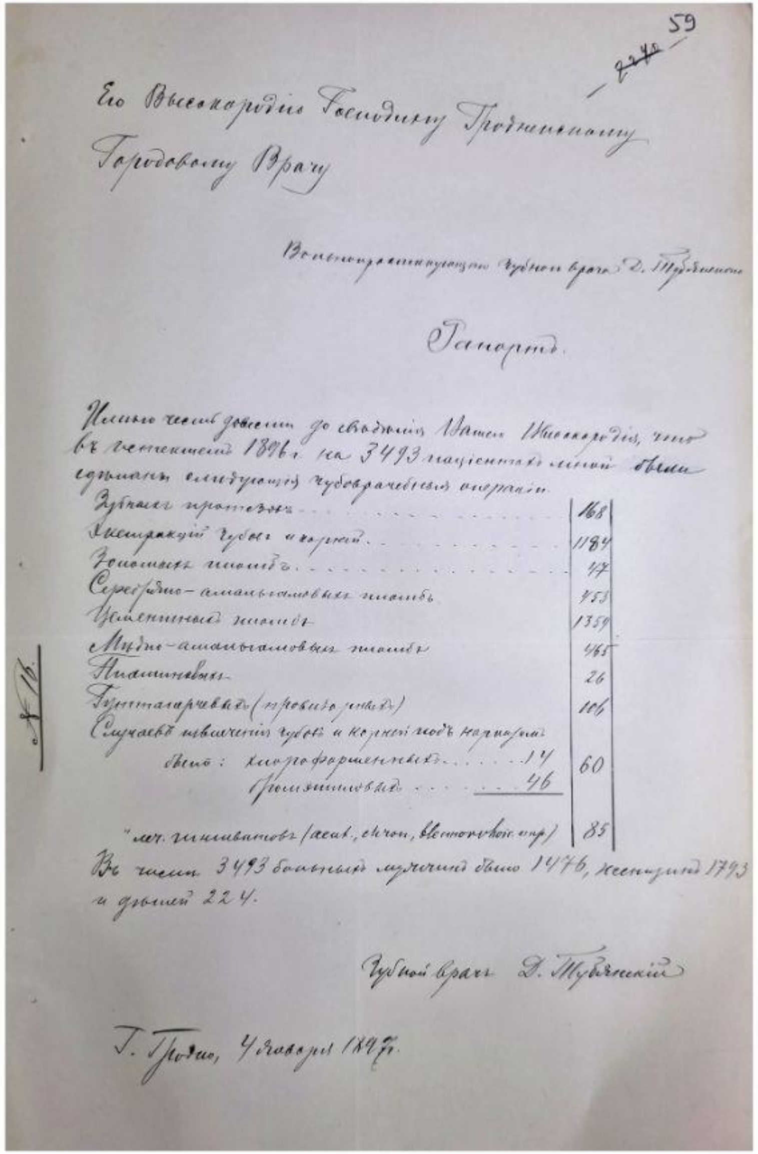

59

~~2240~~

Его Высокородію Господину Гродненскому Городовому Врачу

Вольнопрактикующаго зубного врача Д. Тубянскаго

Рапортъ.

Имѣю честь довести до свѣдѣнія Вашего Высокородія, что въ теченіи 1896 г. на 3493 паціентахъ мною были сдѣланы слѣдующія зубоврачебныя операціи:

Зубныхъ протезовъ	168
Экстракцій зубовъ и корней	1184
Золотыхъ пломбъ	47
Серебряно-амальгамовыхъ пломбъ	453
Цементныхъ пломбъ	1359
Мѣдно-амальгамовыхъ пломбъ	465
Платиновыхъ	26
Гуттаперчевыхъ (провизорныхъ)	106
Случаевъ извлеченія зубовъ и корней подъ наркозомъ было: хлороформенныхъ ... 14, бромэтиловыхъ ... 46	60
" леч. гингивитовъ (acut., chron., blennorrhoic. и пр.)	85

№ 16

Въ числѣ 3493 больныхъ мужчинъ было 1476, женщинъ 1793 и дѣтей 224.

Зубной врачъ Д. Тубянскій

Г. Гродно, 4 Января 1897 г.

Рапарт зубнога лекара г. Гродна Гродзенскай губ. Д. Тубянскага гродзенскаму гарадавому лекару аб колькасці прынятых ім пацыентаў, здзейсненых лячэнняў, выдаленняў і пратэзавання зубоў у 1896 г. ад 4 студзеня 1897 г.

Ф. 9. Воп. 1. С. 2536. Л. 59.

Акрамя карыесу, зубным лекарам таго часу даводзілася мець справу з самым розным колам захворванняў: праводзілася кансерватыўнае лячэнне, лячыліся хваробы дзёсен, десневые свіршчы, фібромы і кісты, сустракаліся астэаміэліты і некрозы сківічнай костак, паднябенныя абсцэсы, зубная неўралгія, воспа.

Выбар пламбавальных матэрыялаў залежаў не толькі ад медыцынскіх магчымасцяў часу, але і ад дастатку пацыентаў. Найбольш масавымі заставаліся цэментныя пломбы, даступныя па кошце. Золата прымянялася вельмі рэдка і было прыкметай заможнасці: на сотні пломбаў прыходзіліся толькі адзінкавыя залатыя. Абязбольванне прымянялася асцярожна і далёка не заўсёды. У якасці сродкаў наркозу выкарыстоўваліся хлараформ і бромісты этыл. Сёння гэтыя рэчывы ў медыцынскай практыцы не выкарыстоўваюцца з-за высокай таксічнасці і сур'ёзных рызык для дыхальнай і сардэчна-сасудзістай сістэм. Выдаленне зубоў працягвала заставацца самай распаўсюджанай працэдурай.

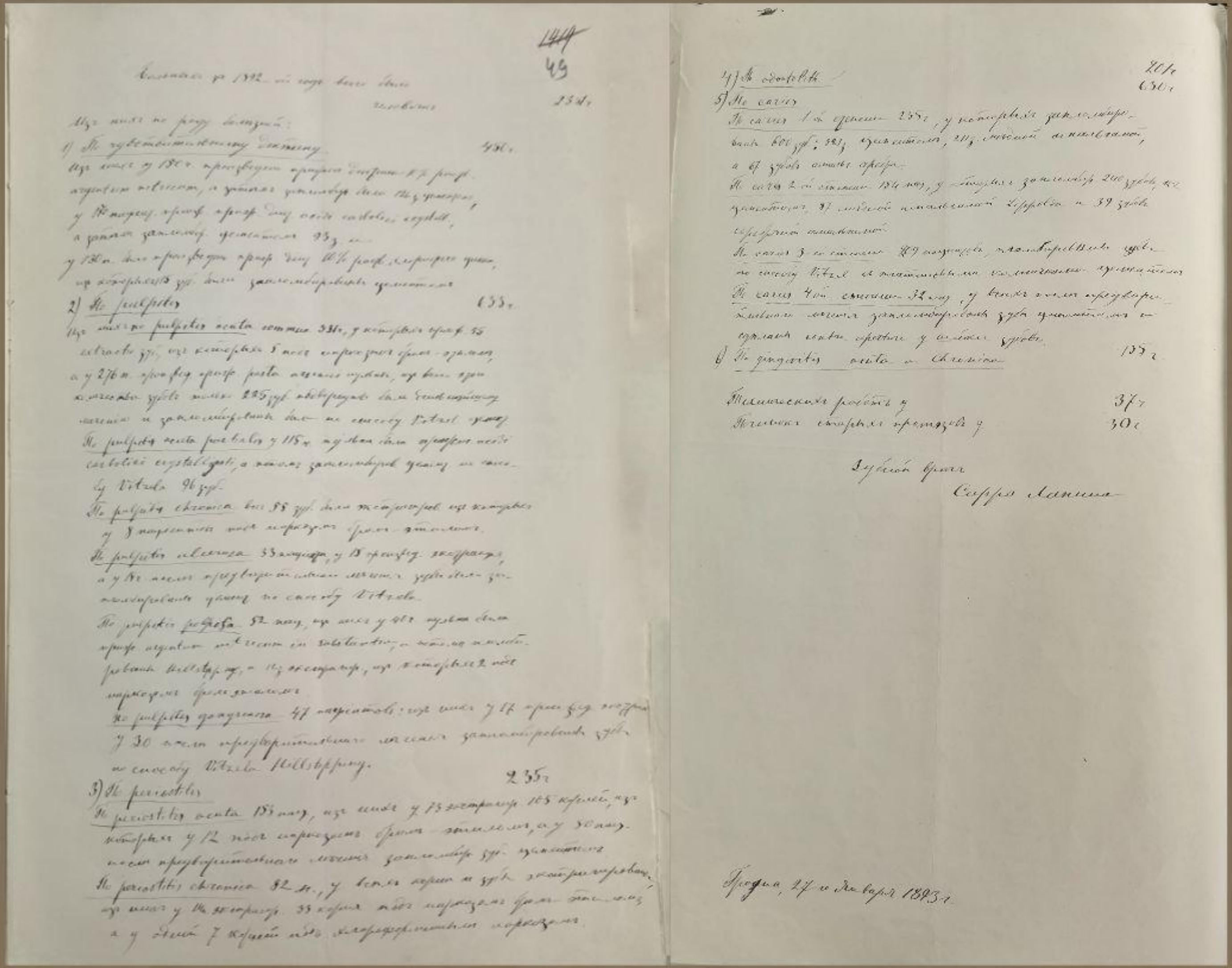

Зубной врачъ
Сарра Лапина

Гродна, 27 Января 1893 г.

Гадавая справаздача зубнога лекара г. Гродна Гродзенскай губ. Лапінай Сарры гарадзенскаму гарадавому лекару аб колькасці прынятых ёй пацыентаў, здзейсненых лячэнняў, выдаленняў і пратэзавання зубоў у 1892 г.
Ф. 9. Воп. 1. С. 1949. Лл. 48 - 49 аб.

У справаздачах рэгулярна фіксуецца перавага экстракцый над лячэннем, а таксама вялікая колькасць выдаленых каранёў, што паказвае на позні зварот пацыентаў і занядбанасць захворванняў. Лекары імкнуліся захоўваць зубы, але магчымасці медыцыны таго часу былі абмежаваныя, і выдаленне нярэдка разглядалася як найболей надзейнае рашэнне

Прысяжнае абяцанне дантыста Вольфсана Арона Вольфавіча ад 7 мая 1897 года.
Ф. 9. Воп. 1. С. 2537. Лл. 180 - 181.

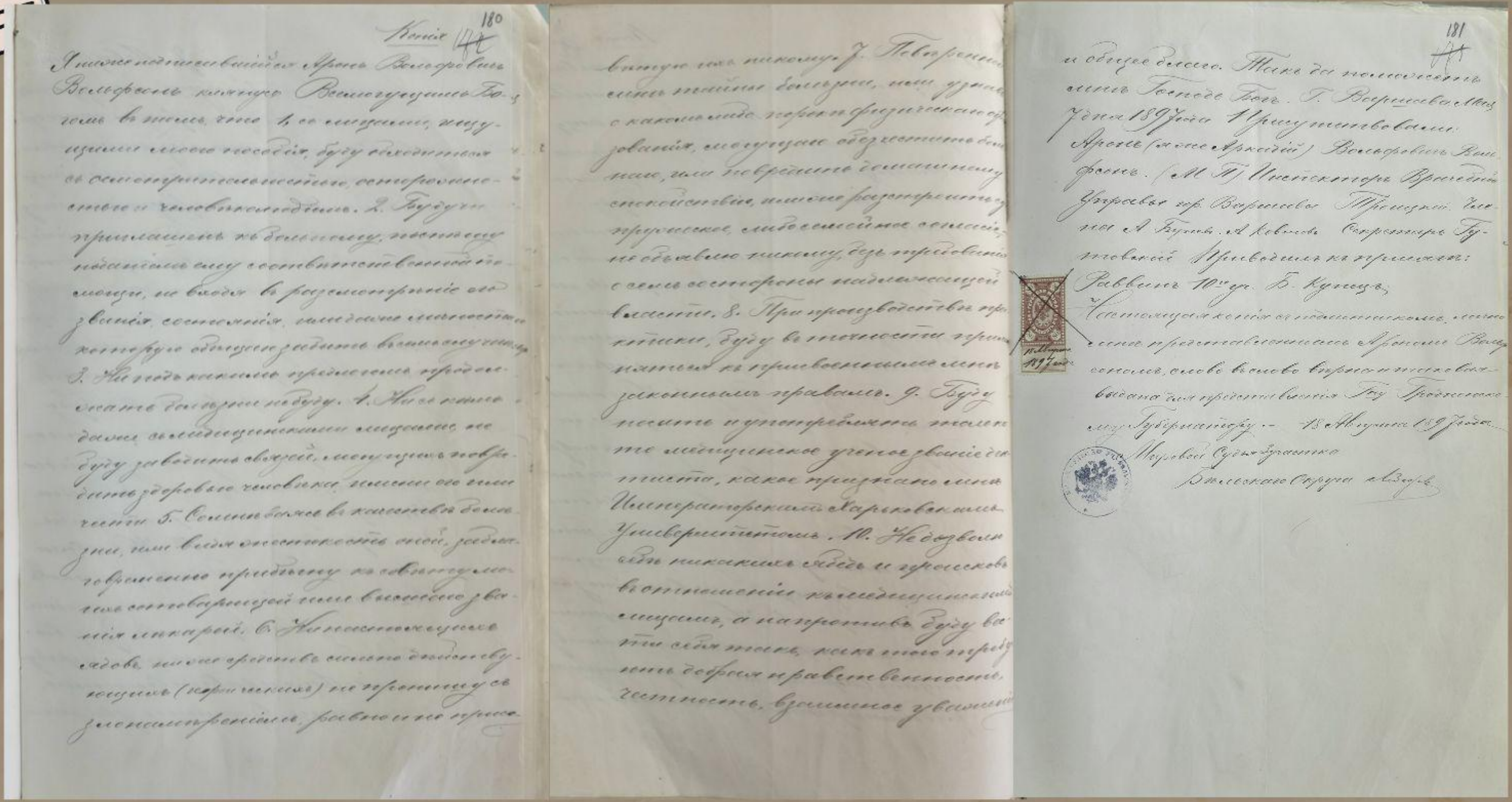

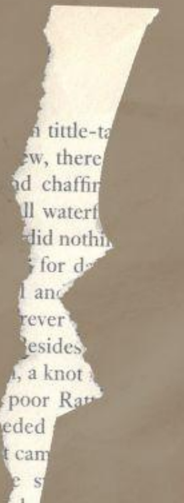

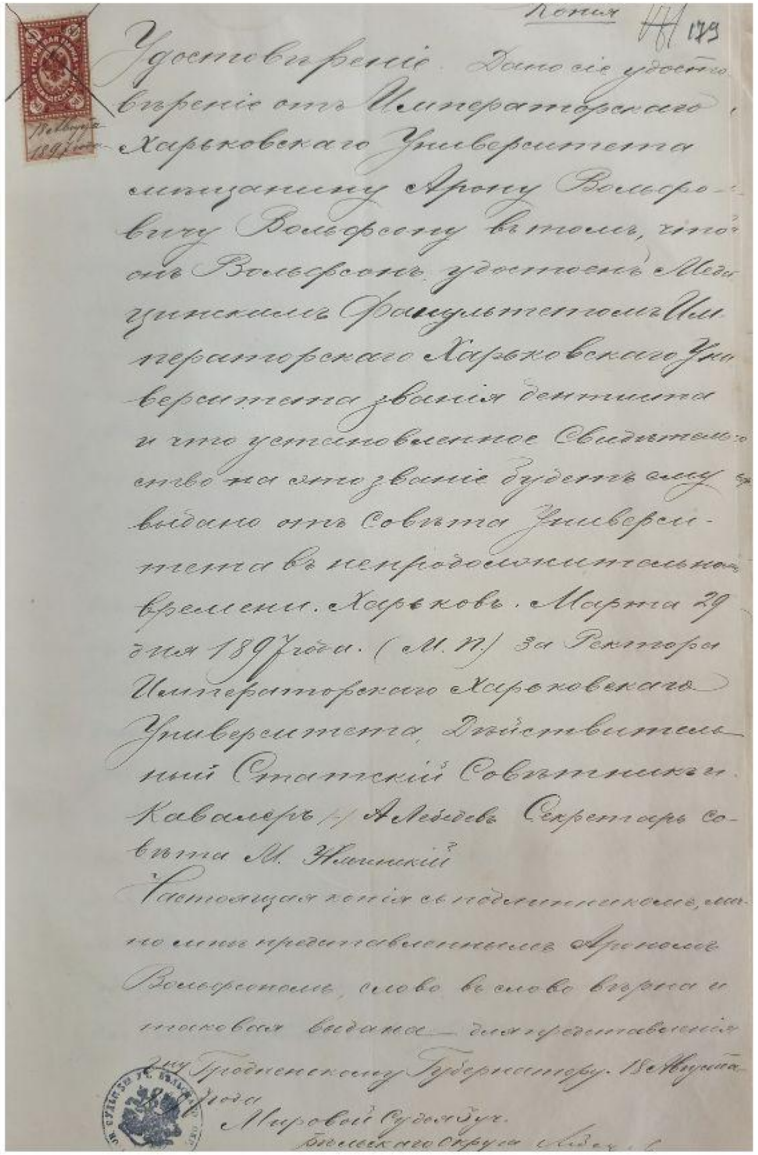

Копія 179

Удостовѣреніе. Дано сіе удостовѣреніе отъ Императорскаго Харьковскаго Университета мѣщанину Арону Вольфовичу Вольфсону въ томъ, что онъ Вольфсонъ удостоенъ Медицинскимъ Факультетомъ Императорскаго Харьковскаго Университета званія дантиста и что установленное Свидѣтельство на это званіе будетъ ему выдано отъ Совѣта Университета въ непродолжительномъ времени. Харьковъ. Марта 29 дня 1897 года. (М. П.) За Ректора Императорскаго Харьковскаго Университета, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ и Кавалеръ /п/ А. Лебедевъ. Секретарь совѣта М. [illegible]

Настоящая копія съ подлинникомъ, мнѣ представленнымъ Арономъ Вольфсономъ, слово въ слово вѣрна и таковая выдана для представленія [illegible] Гродненскому Губернатору. 18 Августа [illegible] года.

Мировой Судья [illegible] Округа [illegible]

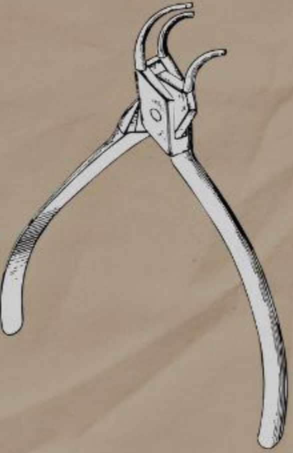

Пасведчанне дантыста, выдадзенае Імператарскім Харкаўскім універсітэтам Харкаўскай губ. мешчаніна Вольфсана Арона Вольфавіча, ад 29 сакавіка 1897 года. Ф. 9. Воп. 1. С. 2537. Л. 179.

Да пачатку XX стагоддзя зубалячэбная практыка паступова выходзіла за межы буйных гарадоў і павятовых цэнтраў, дасягаючы невялікіх населеных пунктаў. У 1905 годзе ў Скідзелі адкрыў свой кабінет Лявон Шапіра. Годам пазней, у 1906 годзе, аналагічны зубалячэбны кабінет з'явіўся ў мястэчку Крынкі дзякуючы дзейнасці Малкі Шарашэўскай.

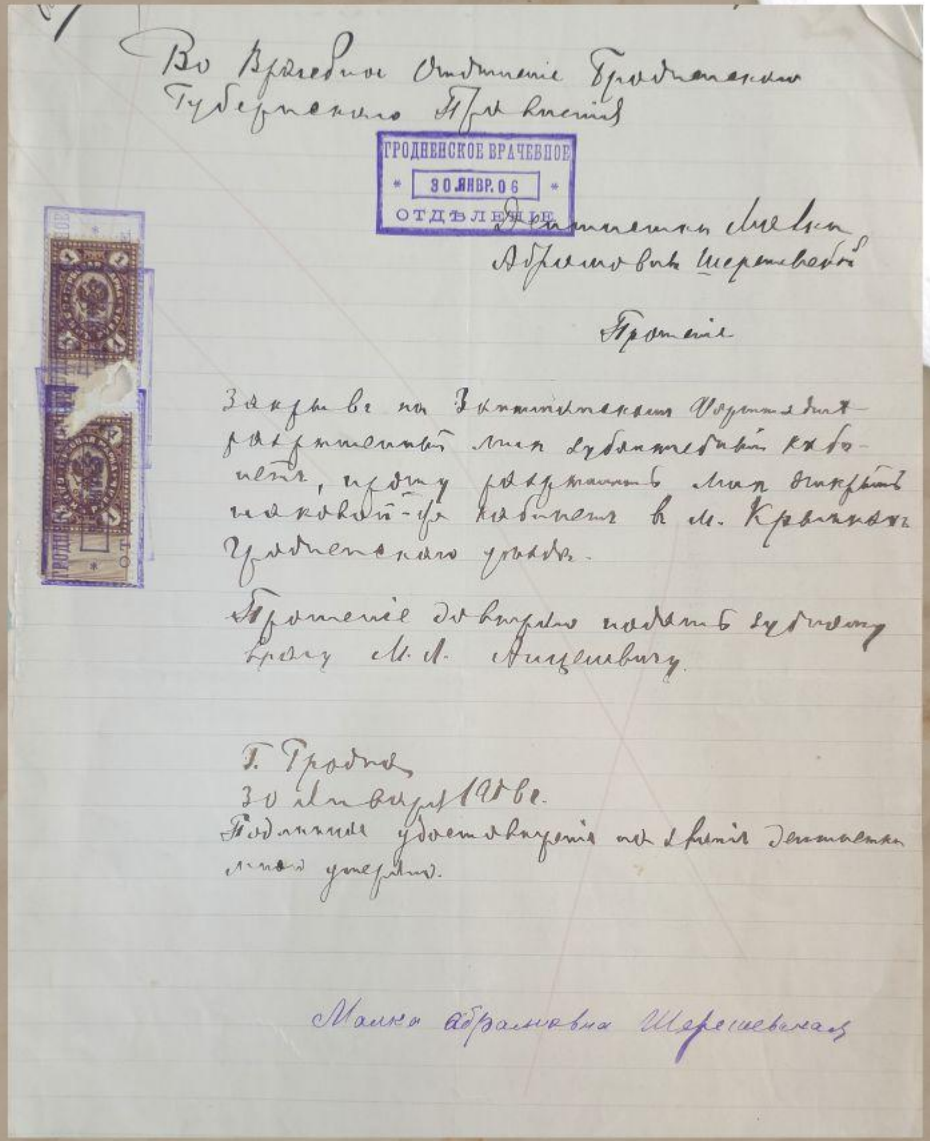
Во Врачебное Отделение Гродненского Губернского Правления

ГРОДНЕНСКОЕ ВРАЧЕБНОЕ * 30 ЯНВР. 06 * ОТДѢЛЕНIЕ

Прошение

Г. Гродна
30 Января 1906 г.

Малка Абрамовна Шерешевская

Прашэнне дантыста м. Крынкі Гродзенскага у. Гарадзенскай губ. Шарашэўскай Малкі Абрамаўны гродзенскаму губернатару аб выдачы дазволу на адкрыццё зубалячэбнага кабінета ў тым жа мястэчку.
Ф. 9. Воп. 2. С. 1737. Л. 1.

Развіццё стаматалогіі ў Гродзенскай губерні ў XIX - пачатку XX стагоддзя было працяглым і паступовым працэсам. Зубалячэнне, якое раней насіла пераважна рамесны характар і засноўвалася на асабістым вопыце асобных майстроў, з часам стала больш арганізаванай медыцынскай практыкай. З'яўляліся дакладныя правілы працы, санітарныя патрабаванні і прафесійныя адрозненні паміж спецыялістамі. Нягледзячы на абмежаваныя магчымасці медыцыны таго часу і няроўны доступ да лячэння, да пачатку XX стагоддзя стаматалагічная дапамога ў губерні набыла больш устойлівыя формы і заняла сваё месца ў сістэме медыцынскага абслугоўвання насельніцтва.